

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

2. Ціна держави "Доходи бюджету України". URL: <http://old.cost.ua/budget/revenue/>

3. Атаманчук Н. І. Поняття, ознаки та особливості мита як непрямого податку. 2019. URL: http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream//ilovepdf_com-7-12.pdf.

4. Мединська Т. В., Боднарюк І. Л., Ногінова Н. М., Баркто М. Т. Фіскальна роль непрямого оподаткування у формуванні доходів бюджету держави. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал*. 2024. № 32 (60). С. 102-108.

УДК 336.22

Кужелєв М.О.

д.е.н., проф., професор кафедри фінансів
Національного університету «Києво-Могилянська академія»
м. Київ

ТРАНСФОРМАЦІЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД

Малий бізнес відіграє провідну роль у системі економічних відносин більшості країн, які обрали для себе ринкову модель господарювання. В умовах воєного стану роль спрощеної системи оподаткування для України стає ще більш важливою:

- саме спрощена система оподаткування надає можливість зберегти і розвивати малий та середній бізнес, який є найбільш мобільним та адаптивним в умовах війни;

- мобільність ведення бізнесу дозволила підприємцям доволі швидко релокувати свій бізнес та перебудувати його з урахуванням потреб воєного часу;

- навіть в умовах руйнування інфраструктури та міграції населення у центр та на захід країни підприємці можуть продовжувати працювати та забезпечувати робочими місцями не тільки себе, а й ще певну кількість домогосподарств;

- малий бізнес став ефективним інструментом боротьби з бідністю та безробіттям на фоні руйнації середніх та великих підприємств;

- перевага малих підприємств полягає й в тому, що вони не потребують бюджетних вкладень та не створюють додаткових корупційних ризиків [1, с. 10];

- збереження системи спрощеного оподаткування стимулює підприємців працювати легально і виконувати важливу економічну функцію – сплачувати помірні податки в умовах високих ризиків [2];

- малий бізнес в умовах війни став важливим джерелом для наповнення місцевих бюджетів, особливо на фоні потреби відбудови соціально-економічних об'єктів територіальних громад та тимчасово-переміщених осіб;

- підвищення податкового тягара призведе до відносно легкого переходу малих бізнесів у тінь, а контрзаходи з боку ДПС будуть малоефективними та витратними.

Отже, спрощена система оподаткування допомагає малому бізнесу адаптуватися, вижити і розвиватися в складних умовах війни, забезпечуючи економічну стійкість держави та наповнюючи державний бюджет коштами, необхідними для фінансування потреб оборони країни. У таких умовах майже злочинними можна вважати ініціативи окремих можновладців вирішити питання наповнення державного бюджету не за рахунок ліквідації корупційних схем на митниці, на ринках підакцизних товарів та розкраданні оборонних бюджетів, а за рахунок збільшення податкового навантаження саме на малий бізнес та відміну системи спрощеного оподаткування в країні [3, с. 127].

Але такий підхід буде мати цілком зворотній ефект, достатньо згадати криву Лаффера на негативному схилі [4; 5]. Саме тому доцільно розглянути європейський досвід побудови взаємовідносин між державою і малим бізнесом на основі спрощеної системи оподаткування (ССО).

Так, в Італії існує єдиний податок для самозайнятих осіб за умови, що їхній річний дохід не перевищує (у перерахунку на гривні) 3,48 млн. Ставка цього податку перші два роки складає 5% з обороту, а потім сягає позначки 15%, але коригується в залежності від рентабельності бізнесу через коефіцієнт 0,4-0,86.

Існує спрощена система оподаткування й в інших країнах ЄС. Так, у Румунії ставка єдиного податку складає 10%, за умови найму не більше трьох працівників та максимального річного доходу (у перерахунку на гривні) 2,29 млн. У Болгарії існує так званий патентний податок – 27 тис. на рік (у перерахунку на гривні), який розповсюджується на сорок видів підприємницької діяльності та сплачується авансовими внесками щоквартально. Граничний дохід на рік у болгарських спрощенців складає (у перерахунку на гривні) 2,1 млн. Аналогічні податкові системи існують й в інших країнах ринкового типу – Польщі, Чорногорії, Грузії та ін. Крім того, законодавство ЄС не регулює прямі податки у країнах-учасницях (до яких відносяться й ССО) так як вони не впливають на безбар'єрну торгівлю всередині союзу [6]. Тобто, національна спрощена система оподаткування жодним чином не заважає інтеграції України в Європейський союз.

Вважаємо, що запропоновані напрями трансформації податкової системи щодо ліквідації спрощеної системи оподаткування для малого

бізнесу під час війни будуть мати суто негативні наслідки та призведуть до переходу більшості малих бізнесів у тінь.

Список використаних джерел:

1. Rekunenko I. Discretionary budget expenditure in the system of state regulation of the country's socioeconomic development. *Public and Municipal Finance*. 2018. №7. P. 8–18.

2. Реформування податкової системи України: сучасні виклики та орієнтири: монографія / за заг. ред. П. В. Пашка, Л. Л. Тарангул. Київ : Новий друк, 2015. 570 с.

3. Протидія агресивному податковому плануванню: світовий досвід та виклики для України : монографія. за заг. ред. С.С. Брехова та В. І. Коротуна. К. : Алерта, 2017. 344 с.

4. Нечипоренко А. В., Панченко І. В., Мороз Л. О. Стан і перспективи розвитку податкової політики України. *Бізнес Інформ*. 2021. №5. С. 348–354.

5. Kuzheliev M. Financial resources of public sector of economy in ensuring realization of financial policy of the country. Association agreement: driving integrational changes: collective monograph / edited by R. Iserman, M. Dei, O. Rudenko, Y. Tsekhmister, V. Lunov. Accent Graphics Communications Chicago, Illinois, USA, 2019. P. 374–385.

6. Гетман О. Спрощені режими оподаткування – що там у ЄС? URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/04/3/711972/>